

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษา บ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านโป่งร้อนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน และเพื่อเป็นแนวทางที่ประชาชนจะเข้าร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านโป่งร้อน

5.1 สรุปผลการศึกษา การศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา 2 กลุ่ม คือตัวแปรอิสระ 1 ส่วน (ปัจจัยส่วนบุคคล) และตัวแปรตาม 1 ส่วน (ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว) การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน 1 ส่วน และแนวทางในการจะเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว 1 ส่วน รวม 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 213 คน ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่หมู่ 1 บ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง จากการศึกษาพบว่า มีประชาชนเพศหญิง 124 คน คิดเป็นร้อยละ 58.2 และมีประชาชนเพศชาย 89 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8

ประชาชนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 39.4 สำหรับผู้ที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 31.9 ส่วนผู้มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 20.2 และมีประชาชนจำนวน 18 คน ที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.5

ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง 114 คน คิดเป็นร้อยละ 53.5 รองลงมาคือประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 สำหรับประชาชนที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ส่วนประชาชนที่มีอาชีพอื่นๆ มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาไม่เกินประถมศึกษา จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 74.2 รองลงมาคือประชาชนที่จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7 นอกจากนี้ยังมีประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 และประชาชนที่มีจำนวนน้อยที่สุดที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9

ส่วนที่ 2 ความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว

การศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวของพื้นที่บ้านโป่งร้อน มีคำถามทั้งหมด 16 ข้อ รวมเป็น 4 ข้อใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.11 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์การมีส่วนร่วมสูง เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์สูง 4 ข้อ เรียงลำดับตามคะแนนจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. ความต้องการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด การวางแผน และการตัดสินใจ ($X = 3.63$)
2. ความต้องการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ($X = 3.13$)
3. ความต้องการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน ($X = 2.89$)
4. ความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ($X = 2.81$)

ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน

การศึกษาเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวจำแนกตามเพศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชายมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวมากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉ้าน วุฒิกรรมรักษา (2526) (อ้างในปิยพร ทาวีกุล, 2544 : 29)

อายุ พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 40- 51 ปี มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก อาจวิเคราะห์ได้ว่า อายุเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มตัวอย่างในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ Cohen and Uphoff (1980 : 59-78) (อ้างในหุชนา ก้อนจันทร์เทศ, 2537 : 60) ที่ว่าผู้ที่มียุมากย่อมจะมีประสบการณ์ในด้านความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการได้รับการยอมรับจากชาวบ้านในหมู่บ้านมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยๆ

ระดับการศึกษา พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาดำรงว่าประถมศึกษาและระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ จีระพัฒนา หอมสุวรรณ (2534) (อ้างในปิยพร ทาวีกุล, 2544 : 28) และสอดคล้องกับ โชคดี อมรวิวัฒน์ (2537) (อ้างในปิยพร ทาวีกุล, 2544 : 29) ที่ว่าการศึกษาทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของโครงการมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วม

อาชีพ พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพพื้นฐานของประชาชนในโป่งร้อน คือรับจ้างและเกษตรกรรม อาจวิเคราะห์ได้ว่า อาชีพไม่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ โชคดีอมรวิวัฒน์ (2537) (อ้างในปิยพร ทาวิกุล, 2544 : 33) ที่ว่าอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ

ส่วนที่ 4 แนวทางที่ประชาชนจะเข้าร่วมจัดการการท่องเที่ยว

ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง พบว่าตนเองสมควรจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีมาตรฐานและตัวชี้วัดการประเมินในระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อมเป็นอันดับแรก รองลงมาคือการจัดตั้งองค์การความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง อันดับสาม คือ การพัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะด้านเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และสุดท้ายคือการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมทั้งระดับส่วนตัวและชุมชน

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา บ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง” อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว

1.1 จากผลการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว พบว่า การมีส่วนร่วมในด้านการเสนอความคิด การวางแผนและการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง การปฏิบัติงาน และการแบ่งปันผลประโยชน์จากการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อย แต่การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับที่น้อยที่สุด ซึ่งสรุปได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมในระดับที่น้อย หรือเป็นการมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ นรินทร์ แก้วมี (2531) (อ้างในอิสิตยา อุทิศผล, 2542 : 27) ที่ว่า การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริงนั้น เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน โดยเฉพาะเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว ซึ่งแท้จริงแล้ว Cohen & Uphoff (1980 : 213-218) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ต้องเป็นการเข้าร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการทั้งหมด และการมีส่วนร่วมที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ยังขัดแย้งกับ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 2) ที่ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงนั้น คือ การที่ประชาชนมีโอกาสอย่างอิสระปราศจากการแทรกแซง ครอบงำ บังคับให้ได้พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดแจง ควบคุมระดมทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีพตามความ

จำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม เป็นการพัฒนาระบบการเรียนรู้ภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจที่จะกำหนดวิถีชีวิตของตนอย่างเชื่อมั่นเพื่อเป้าหมายแห่งการพึ่งตนเองได้ในที่สุด และถือชัย ศรีเงินยวงและผาสุก เอนกวนิช (2526 : 12-13) ที่ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องไม่หมายความว่าเพียงแต่การดึงประชาชนเข้ามาร่วมโครงการที่รัฐเป็นผู้กำหนด “รูปแบบเป้าหมายของงาน” และ “กำหนดให้มีการเข้าร่วมงาน” ดังที่ผ่านมาแต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบและนิยมนาอย่างเต็มที่ตั้งแต่ค้นคิดปัญหา วางแผนปฏิบัติงาน ดูแลกำกับตลอดจนประเมินผล ติดตามงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้อง หมายถึงการมอบอำนาจอธิปไตยขั้นพื้นฐานคืนสู่ประชาชน การพยายามจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชนให้เข้มแข็งบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ และการที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นนั้นจะต้องให้ประชาชนได้สัมผัสงานด้วยตัวเอง ดังเช่นที่นรินทร์ แก้วมีศรี (2531) (อ้างในอิศยา อุทิศผล, 2542 : 27) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินกิจกรรม เมื่อบุคคลในชุมชนได้เรียนรู้ปัญหาของตนเองแล้ว ขั้นตอนต่อไปของการมีส่วนร่วมคือ จะต้องให้บุคคลได้เรียนรู้ในเรื่องของการวางแผนและดำเนินกิจกรรม การแสวงหาแหล่งทรัพยากรหรือความช่วยเหลือ เพื่อที่จะมาสนับสนุนกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ บุคคลยังต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหาด้วยกัน การแก้ปัญหาอาจจะกระทำได้หลายวิธีแต่จะมีวิธีที่ดีที่สุดในเรื่องดังกล่าว ผู้ที่ให้ความรู้ซึ่งอยู่ในฐานะที่มีประสบการณ์มากกว่าจะต้องเป็นผู้คอยให้คำแนะนำจนกระทั่งบุคคลเหล่านั้นสามารถตัดสินใจได้ว่า จะเลือกใช้วิธีใดในการแก้ไขปัญหาที่ตนเองและชุมชนกำลังเผชิญอยู่ และการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน นั้น เป็นการสร้างความรู้ึกร่วมเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับบุคคลและชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นการปฏิบัติงานด้วยตนเองอาจจะทำให้บุคคลและชุมชนได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด เมื่อเห็นประโยชน์ก็จะสามารถดำเนินกิจกรรมนั้นด้วยตัวเองพร้อมทั้งร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการนั้นๆ ด้วย

แต่ผลการศึกษาในครั้งนี้สรุปได้ว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่เป็นการมีส่วนร่วมน้อยทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นมีน้อยและอาจมีปัญหาและอุปสรรคดังที่ มิศรา สามารถ (2543 : 17) กล่าวว่า การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอาจมีปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการบริหารจัดการที่สำคัญได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านการประสานงาน ขอบเขตอำนาจหน้าที่ การออกกฎหมายและข้อบังคับ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่

1.2 จากการศึกษาเรื่องความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความต้องการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากประชาชน กลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นทรัพยากรของชุมชนหรือของตัวเองและต้องการเข้าไปดูแล รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการคือจากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวทำให้เกิดผลประโยชน์ขึ้นมา และยังต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนเองเป็นผู้ร่วมใช้และร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับอโนทัย เพียรคงชล (2540) (อ้างในปิยพร ทาวีกุล, 2544 :33) ได้ทำการศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกตีความหมายไปในลักษณะที่เน้นการให้ประชาชนมีโอกาสเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจ คิดค้นปัญหา และดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ของการจัดการคือการที่ประชาชนได้เพิ่มศักยภาพในการควบคุมทรัพยากรรวมถึงการใช้การจัดการทรัพยากรที่มีในสังคมด้วยตนเองเพื่อสนองความต้องการของตัวเองประชาชนเอง ดังที่ มาสโลว์ (อ้างในอรรณพ พันธุ์เนตร, 2541:15) ได้กล่าวว่าความต้องการของมนุษย์ในลำดับขั้นที่ว่า ความต้องการมีส่วนร่วม เป็นความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับ (Social Needs) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น การเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มนุษย์ ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ และยังต้องการได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem Needs) เป็นความต้องการอยากเด่น อยากได้รับการยอมรับ ได้รับเกียรติยศชื่อเสียง เห็นว่าตนเองมีความสำคัญ ต้องการมีสถานภาพ (Status) ที่เด่น

จากผลการศึกษาจึงสรุปได้ว่าการที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ในระดับปานกลางและต้องการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานสูง นั้น อาจเป็นเพราะว่า การจัดการการท่องเที่ยวที่ดีนั้นอาจก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและคนในชุมชนด้วย ดังที่ พงนา สวนศรี (2540) (อ้างในปิยพร ทาวีกุล, 2544 : 22) กล่าวว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนและคนในชุมชน และการเข้าไปมีส่วนร่วมทำให้ได้ร่วมกันมองถึง ข้อดี - ข้อเสีย และแนวทางในการป้องกัน ได้ร่วมกันค้นหาเสน่ห์ของชุมชน ซึ่งหมายถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม และวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่น่าสนใจ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ และได้ช่วยกันวางระบบการบริหารจัดการ จัด โปรแกรม แบ่งบทบาทหน้าที่ จัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสมและ โปร่งใสตรวจสอบได้

2. ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนที่มีปัจจัยพื้นฐานแตกต่างกัน โดยมีเพศ อายุ และระดับการศึกษา ของประชาชนกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อระดับของความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ส่วนอาชีพ ไม่ใช่ตัวแปรที่สำคัญที่มีผลต่อระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เพราะผลการศึกษแสดงว่าความแตกต่างกันในเรื่องอาชีพไม่ได้ทำให้ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้งานวิจัยที่สอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

เพศ ผลการศึกษาพบว่า เพศเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่ง ฉอาน วุฑฒิกรมรักษา (2526) (อ้างในปิยพร ทาวิกุล, 2544 : 29) แสดงผลงานวิจัยสอดคล้องว่า เพศ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้าร่วมของประชาชน คือ เพศชายเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง และจากการศึกษาของกรมการพัฒนารชุมชน (2519) (อ้างในปิยพร ทาวิกุล, 2544 : 50) กล่าวว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับเพศเข้ามามีบทบาท หรือมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมอยู่เสมอ โดยเฉพาะเพศชาย ซึ่งน่าจะสืบเนื่องมาจากสภาพสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับเพศชาย ตลอดจนภาระหน้าที่ในบ้านเรือนของเพศหญิงมักจะมีมากกว่าเพศชาย จึงส่งผลให้เพศหญิงเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกบ้านที่เกี่ยวกับส่วนร่วมนั้นมีน้อยตามมาด้วยนั่นเอง

อายุ ผลการศึกษาพบว่า อายุเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งโชคดี อมรวัฒน์ (2537) (อ้างในปิยพร ทาวิกุล, 2544 : 29) แสดงผลงานวิจัยสอดคล้องว่า อายุมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมกับความสำเร็จของโครงการ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2514 : 11) อายุเป็นปัจจัยหนึ่งของการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยในด้านจิตใจ กล่าวคือ คนที่มีอายุน้อยจะมีประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ ที่จะช่วยให้เปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยได้มากกว่าคนที่มียาุน้อย

อาชีพ ผลการศึกษาพบว่า อาชีพไม่ใช่เป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว อาจิวิเคราะห์ได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของบ้านโป่งร้อนมีอาชีพรับจ้าง ซึ่งการจ้างงานเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการหรือการทำงาน ซึ่งโชคดี อมรวัฒน์ (2537) (อ้างในปิยพร ทาวิกุล, 2544 : 29) แสดงผลการวิจัยที่สอดคล้องว่าอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในความสำเร็จของโครงการ

ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งจิระพัฒนา หอมสุวรรณ (2534) (อ้างในปิยพร ทาวิกุล, 2544 : 29) แสดงผลงานวิจัยสอดคล้องว่า ระดับการศึกษามีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว

3. แนวทางที่ประชาชนจะเข้าร่วมจัดการการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดการประเมินในระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อม มากที่สุด แต่ก็ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งองค์การความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะด้านเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความเหมาะสมทั้งระดับส่วนตัวและชุมชน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดนั้นเป็นตัวที่ทำให้ประชาชนมีความต้องการที่จะปรับปรุงวิธีการจัดการการท่องเที่ยวของโป่งร้อนให้มีระเบียบกฎเกณฑ์และมีมาตรฐานในการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับมิสรา สามารถ (2543 : 10-11) ที่ว่า รูปแบบของการเข้าร่วม เป็นการเข้าร่วมโดยผ่านองค์กรที่จัดตั้งโดยประชาชนเอง โดยเฉพาะกิจกรรมที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับของประชาชน สำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมโดยผ่านตัวแทนกลุ่ม เช่น กรรมการหมู่บ้าน การเข้าร่วมของประชาชนจะอยู่ในลักษณะผู้ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือ และในการร่วมกิจกรรมพร้อมทั้งการพัฒนาทักษะต่างๆ ของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวนั้น ควรให้พิจารณาถึงกิจกรรม ความพร้อม และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้อยู่อย่างยั่งยืนในสื่อต่างๆ ทั้งในระบบและนอกระบบแก่เยาวชน ประชาชน และผู้นำท้องถิ่น

และการที่จะจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวอยู่อย่างยั่งยืนนั้นจะต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับอนุชาติ พวงสาดี (2536) (อ้างในวรรณภา วงษ์วานิช, 2539 : 74) ที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ (Local Participation) ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ทุกๆ ด้าน ทั้งด้านของจำนวนนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว ชุมชน และสภาพแวดล้อมโดยรวม ต้องใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (Local Product) เน้นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยมุ่งประโยชน์ในระยะยาวของชุมชนและต้องรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมนั้นเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวเอง (Intensive Value) จึงมีคุณค่ามากกว่าในฐานะเป็นเพียงแหล่งรองรับการท่องเที่ยวเท่านั้น ความอยู่รอดในระยะยาว จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจละเลยได้ และสอดคล้องกับ มิสรา สามารถ (2543 : 29) ที่ว่า ต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์โดยไม่เบียดบังทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูลท้องถิ่น การเตรียมการจัดการ การวางแผน การควบคุมดูแล การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในบริการและการได้รับประโยชน์จากการบริการ

5.3 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวของโป่งน้ำร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ว่าโดยรวมอยู่ในระดับน้อยและปานกลาง ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนวทางในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่อย่างยั่งยืน ดังนี้

1. ควรมีการจัดการหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยลักษณะการเข้าร่วมนั้นควรมาจากแรงจูงใจภายใน ซึ่งจะเป็นแรงหนุนหรือช่วยให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ใช่การมีส่วนร่วมโดยอาศัยอำนาจบารมี แรงบีบบังคับจากผู้มีอำนาจ ความเกรงใจ หรืออิทธิพลของผู้มีอำนาจจากชุมชนเอง
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนควรครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคม ได้ร่วมกิจกรรมอันจะนำไปสู่ความมีอิทธิพล ต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับผลประโยชน์จากการจัดการ โดยเท่าเทียมกัน ไม่ใช่ได้รับโอกาสและผลประโยชน์เพียงกลุ่มคนกลุ่มเล็กในชุมชน
3. การจัดการการท่องเที่ยวควรมีการวางแผนที่รอบคอบและมีระบบการควบคุมตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาได้
4. ประชาชนในท้องถิ่นควรจะพัฒนาตนเอง โดยใฝ่หาความรู้และเพิ่มทักษะในการจัดการการท่องเที่ยวจากการฝึกอบรมที่จัดโดยภาครัฐและสถาบันการศึกษาที่สอนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
5. ควรทำการกำหนดระเบียบ และข้อบังคับที่สามารถส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับประชาชนท้องถิ่น ให้ประชาชนมีโอกาสในการควบคุมกำกับ ดูแลและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยตนเอง
6. ควรสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนตำบลให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในด้านการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีอิสระ และสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง โดยให้มีการพัฒนาทักษะการจัดการที่ถูกต้อง
7. เนื่องจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ถ้าไม่เข้าใจคำถาม ผู้สอบถามต้องทำการอธิบายคำถามให้เข้าใจก่อนทำการตอบคำถาม ซึ่งต้องใช้เวลา

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับงานศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบปัญหาระหว่างการศึกษา จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวของ ไป่งร้อน และทราบแนวทางในการจัดการแล้ว ควรทำการศึกษาในเรื่องการตลาดและการประชาสัมพันธ์เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย
- 2) ควรศึกษาถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวว่าทำอย่างไรให้แหล่งท่องเที่ยวนี้อยู่อย่างยั่งยืน
- 3) ควรจะได้มีการศึกษาวิจัยเจาะลึกในเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) ถึงแนวทางที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว
- 4) ควรเลือกวิธีการศึกษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสะดวกในการเก็บข้อมูล